

Nr 9.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891; given Stockholms slott den 22 januari 1915.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Berndt Hasselrot.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891.**

Härigenom förordnas, att 85 § i sjölagen den 12 juni 1891 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sjöman, som visar, att han kan få fartyg att föra, äge rätt att erhålla entledigande, om han utan ökad utgift för redaren sätter annan duglig karl i sitt ställe. Lag samma vare, där anställning såsom förste styrman eller ansvarsmaskinist erbjudes sjöman, som är förhyrd i ringare ställning.

Utbryter krig, som till följd av fartygets nationalitet eller lastens beskaffenhet samt resans riktning medför fara för uppbringning eller till följd av resans riktning medför minfara, eller inträda under krig sådana ändrade förhållanden, att enligt vad nu är sagt fara för uppbringning eller minfara uppstår, äge sjöman ock rätt att erhålla entledigande.

I de fall, nu äro nämnda, utgår hyran efter ty i 82 § sägs.

Denna lag skall träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt äga tillämpning jämväl där avtalet om anställning dessförinnan ingåtts.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
torsdagen den 14 januari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot föredrog, efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet, följande den 18 december 1914 från kommerskollegium inkomna skrivelse:

»Under det nu pågående kriget har kommerskollegium vid upprepade tillfällen från mönstringsförrättare och andra i saken intresserade fått mot- taga förfrågningar, huruvida sjöman äger rätt att påfordra avmönstring på grund av fara för minor.

I anledning av dessa framställningar har kollegium, bland annat, i skrivelse den 12 nästlidna november anmodat direktionerna för flertalet sjömanshus i riket att till kollegium inkomma med upplysning, huruvida och i vilken omfattning avmönstring påkallats hos vederbörande mönstrings- förrättare med anledning av den i vissa farvatten rådande faran från ut- lagda minor och, i sådant fall, huru mönstringsförrättaren avgjort saken och huru denna i övrigt utfallit. Tillika anmodades direktionerna att för

den händelse, såvitt för dem vore bekant, fråga om rätt till avmönstring på grund av minfara skulle hava blivit inom vederbörande sjömanshusdistrikt föremål för domstols prövning, till collegium inkomma med upplysning om sakens utgång.

På denna cirkulärskrivelse hava nu svar ingått från samtliga ifrågavarande sjömanshusdirektioner. Av den sålunda verkställda utredningen framgår, att under de gångna krigsmånaderna avmönstring i ett mycket stort antal fall, med åberopande av minfara, påfordrats av såväl hela fartygsbesättningar som enskilda besättningsmän, men ock att bland mönstringsförrättarna mycket stor villrådighet är rådande i fråga om den rätt, som enligt gällande lagstiftning kan anses tillkomma sjöman i förevarande avseende. Mönstringsförrättarna hava också i stor utsträckning förfarit olika på olika platser. Under det att sålunda mönstringsförrättare i vissa fall uttryckligen vägrat sin medverkan till avmönstring under åberopande av, att yrkandet därå icke ägde stöd i gällande lag, har genom mönstringsförrättarnas bemedling saken i ett större antal fall ordnats så, att sjömannen avstått från sitt yrkande mot det att hyran förhöjts. I ett fåtal fall har vid sjömans vägran på grund av minfara att fullgöra ingånget hyresavtal åtal för rymningsbrott anhängiggjorts mot sjömannen.

Man står här inför ett rättsförhållande, som icke kan anses vara uttryckligen reglerat i gällande sjölager. Bland de omständigheter, som medföra rätt för sjöman att häva hyresavtal, nämner sjölagen icke minfara — helt naturligt, då själva sakförhållandet icke existerade vid sjölagens tillkomst. Huruvida, på grund av allmänna avtalsregler, minfara kan anses giva sjöman ifrågavarande rätt, är i varje fall omtvistligt.

Att sjöman emellertid vid minfara bör äga sådan rätt, synes collegium vara naturligt. Ett uttryckligt fastställande av denna grundsats skulle också stå i full inre överensstämmelse med sjölagens bestämmelser om hyresavtal. Collegium erinrar härutinnan därom, att enligt 85 § sjölagen fara för uppbringning under vissa angivna förutsättningar giver sjöman rätt att erhålla entledigande.

Den lucka i sjölagen, som alltså numera enligt collegii mening i omförmälda avseende föreligger, torde kunna utfyllas genom att i andra stycket av nämnda lagrum minfara angives, jämte fara för uppbringning, såsom grundande rätt för sjöman att häva hyresavtal.

På grund av vad sålunda anförts hemställer collegium, att andra stycket i 85 § sjölagen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Utbryter krig, som antingen till följd av fartygets nationalitet eller lastens beskaffenhet samt resans riktning medför fara för uppbringning

eller ock, till följd av resans riktning, medför minfara, äge sjöman ock rätt att erhålla entledigande.»

Härefter anförde föredragande departementschefen följande:

»I 70 § av sjölagen den 23 februari 1864 stadgades, att var och en av besättningen skulle vara berättigad att uppsäga tjänsten, när krig uppstode, varigenom till följd av fartygets eller lastens beskaffenhet eller resans riktning uppbringning kunde befaras.

Denna bestämmelse upptogs ej i det förslag till sjölag, som den 22 februari 1887 avgavs av en därtill förordnad kommitté. Enligt vad i motiveringen till förslaget anfördes, fann kommittén det genom nämnda bestämmelse lämnade medgivandet temligen obehövt, då redaren, som ägde rätt att av sådan anledning som den omförmälda avskeda besättningen, hade vida större risk av resans företagande oaktat krigets utbrott och således måste antagas, om verklig fara förefunnes, självmant avbryta resan. Skulle han, oaktat sådan fara verkligen vore för handen, fordra avtalets fullgörande, syntes sjömannen även utan uttryckligt lagbud vara berättigad att undandraga sig dess fullgörande.

Då förslaget sedermera blev föremål för granskning i högsta domstolen, anmärktes emellertid, att bland de fall, då sjöman ägde uppsäga tjänsten, syntes utan tillräckligt skäl vara uteslutet det, då krig uppstode, varigenom uppbringning av fartyget kunde befaras, i vilket fall sjöman ingalunda, såsom i förslagets motiv anfördes, torde äga undandraga sig uppfyllande av tjänsteavtalet, med mindre sådant vore honom i lag uttryckligen medgivet.

I anledning av denna anmärkning infördes i 85 § andra stycket av det förslag, som förelades 1891 års riksdag, den ännu gällande bestämmelsen i förevarande ämne.

Den fara för sjöfolket, som föranledes därav att ett fartyg är utsatt för sammanstötning med utlagda minor, är utan tvivel ej blott jämförlig med utan väsentligt större än den, som följer av risken för fartygs uppbringning. Det synes därför vara ett fullt befogat anspråk, att sjöman vid minfara skall åtnjuta samma rätt till entledigande, som är honom tillerkänd vid fara för uppbringning. Huruvida i saknad av särskilt stadgande dylik rätt tillkommer sjöman på grund av allmänna rättsregler, är i hög grad ovisst. Den nuvarande bestämmelsen i 85 § andra stycket upptogs, såsom jag nyss nämnt, i sjölagen med hänsyn därtill att ett uttryckligt medgivande i lag ansågs erforderligt för att sjöman skulle äga undandraga sig uppfyllande av tjänsteavtalet, och den omständigheten, att sålunda ett fall av krigsfara uttryckligen reglerats, medför ökad svårighet att för andra, liknande fall tillämpa allmänna rättsgrundsatser. Vid tiden för

sjölagens tillkomst fanns ej någon anledning att i detta sammanhang fästa avseende vid minfara. Att nu, under helt ändrade förhållanden, ett stadgande om rätt till entledigande på grund av sådan fara intages i lagen, måste anses påkallat av ett verkligt behov.

Vid den omarbetning av 85 § andra stycket sjölagen, som av nämnda anledning synes böra vidtagas, torde även en annan synpunkt förtjäna beaktande. Enligt den nuvarande lydelsen, som förutsätter att krig »utbryter», torde rätt till entledigande knappast vara medgiven i annat fall än då hyresavtalet ingåtts före krigets början. En så sträng begränsning lär emellertid icke överensstämma med stadgandets syfte. Även under ett pågående krig kan på grund av ändrade förhållanden sådan ökning av faran för sjöfarten inträda, att det icke kan vara skäligt att framtvunga fullgörande av ett hyresavtal, som slutits visserligen efter krigets utbrott men innan förändringen inträffade. Så är händelsen, om det farvatten, resan skall avse, vid tiden för hyresavtalets ingående varit oberört av kriget men sedermera indragits i krigsskådeplatsen genom fientliga operationer eller minors utläggande. En dylik ändring av förhållandena under krig synes i fråga om inverkan på hyresavtalets giltighet böra likställas med krigs utbrott.

För att ändamålet med den ifrågasatta lagändringen skall vinnas även med hänsyn till det nuvarande krigstillståndet, måste den föreslagna lagen erhålla tillämpning jämväl beträffande avtal, som ingåtts före dess ikraftträdande, och någon betänklighet häremot torde icke böra möta.

Enligt nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta ett förslag till lag om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891.»

Efter att hava uppläst nämnda förslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, hemställde föredragande departementschefen, att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål lagrådets utlåtande över förslaget skulle inhämtas genom utdrag av protokollet. I denna hemställan instämde statsrådets övriga ledamöter;

och täcktes Hans Maj:t Konungen därtill lämna bifall.

Ur protokollet

Erik Ölander.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891.

Häri genom förordnas, att 85 § i sjölagen den 12 juni 1891 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sjöman, som visar, att han kan få fartyg att föra, äge rätt att erhålla entledigande, om han utan ökad utgift för redaren sätter annan duglig karl i sitt ställe. Lag samma vare, där anställning såsom förste styrman eller ansvarsmaskinist erbjudes sjöman, som är förhyrd i ringare ställning.

Utbryter krig, som till följd av fartygets nationalitet eller lastens beskaffenhet samt resans riktning medför fara för uppbringning eller till följd av resans riktning medför minfara, eller inträda under krig sådana ändrade förhållanden, att enligt vad nu är sagt fara för uppbringning eller minfara uppstår, äge sjöman ock rätt att erhålla entledigande.

I de fall, nu äro nämnda, utgår hyran efter ty i 82 § sägs.

Denna lag skall träda i kraft från och med dagen efter den, då lagen i Svensk författningssamling utkommit från trycket, samt äga tillämpning jämväl där avtalet om anställning dessförinnan ingåtts.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd tisdagen den
19 januari 1915.*

Närvarande:

Justitieråden BERGMAN,
 SJÖGREN,
Regeringsrådet PALMGREN,
Justitierådet DYBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 januari 1915, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen öfverlämnas, inhämtas öfver upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden Herman Falk.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet
Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fre-
dagen den 22 januari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Hasselrot lagrådets den 19 januari 1915 avgivna utlåtande över det den 14 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 85 § i sjölagen den 12 juni 1891; och hemställde föredragande departementschefen, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte, med en mindre, redaktionell jämkning av den föreslagna slutbestämmelsen, jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet
Israel Myrberg.